

III-IV рівнів акредитації (змагання з боксу); VI Спортивних іграх Полтавщини серед закладів вищої освіти.

Навесні 2018 р. вперше проведено міжнародний турнір з міні-футболу. Академію представляли 11 команд з 6 країн світу. Наші учасники здобули блискавичні перемоги та посіли всі призові місця. Турнір став традиційним, отримавши статус Кубка ректора, який у 2019 р. знову отримала команда-переможець Української медичної стоматологічної академії.

Таким чином, робота на факультеті багатогранна, різноматична і потребує постійної уваги, контролю та творчої ініціативи від кожного співробітника академії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дослідницька діяльність майбутніх лікарів в умовах глобалізації / Л. В. Буря, О. В. Макаренко, С. О. Білоконь [та ін.] / Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи // Збірник статей IV Міжнародної науково-практичної конференції. – Полтава, 2019. – С. 44-51.
2. Інноваційні моделі навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах України / Л. В. Буря, С. О. Білоконь, О. О. Калюжка [та ін.] / Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи // Збірник статей III Міжнародної науково-практичної конференції. – Полтава, 2018. – С. 28-29.
3. Особливості навчально-виховного процесу серед студентів-іноземців першого року навчання / Л. В. Буря, С. О. Білоконь, О. К. Прилуцький [та ін.] / Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Полтава, 2017. – С. 28-30.
4. Особливості організації навчально-виховного процесу серед іноземних студентів / Л. В. Буря, С. О. Білоконь, О. К. Прилуцький [та ін.] / Актуальні питання якості медичної освіти // Матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Тернопіль, 2016. – Т. 1. – С. 137.
5. Підготовка іноземних громадян в Українській медичній стоматологічній академії: досягнення та перспективи / Л. В. Буря, О. О. Калюжка, С. О. Білоконь [та ін.] / Актуальні питання медичної (фармацевтичної) освіти іноземних громадян: проблеми та перспективи // Збірник статей навчально-наукової конференції з міжнародною участю. – Полтава, 2018. – С. 13-14.

УДК 378:82-31=161.2

Вечерок О.М., Трусова Л.В., Скальська С.А.

Українська медична стоматологічна академія м. Полтава

ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ПОВІСТІ

В.Г. КОРОЛЕНКА «БЕЗ ЯЗЫКА»

Стаття присвячена проблемі міжкультурної комунікації. На матеріалі повісті В.Г. Короленка «Без языка» досліджуються міжкультурні непорозуміння у процесі комунікації між представниками різних країн та культур на етнічному, національному та цивілізаційному рівнях, зокрема, ментальні особливості різних культур.

***Ключові слова:** культура, національна культура, міжкультурна комунікація,*

соціокультурна адаптація.

The paper is devoted to the problem of intercultural communication. This work explores the concepts of interaction of people from various countries and cultures at the ethnic, national and civilizational levels, in particular, the mental characteristics of different cultures. The characteristics of intercultural misunderstandings in the process of communication was submitted analyzing the story V.G. Korolenko «Without tongue».

Key words: *culture, national culture, intercultural communication, sociocultural adaptation.*

Статья посвящена проблеме межкультурной коммуникации. На материале повести В. Короленко «Без языка» исследуются межкультурные недоразумения в процессе коммуникации между представителями разных стран и культур на этническом, национальном и цивилизационном уровнях, в частности, ментальные особенности разных культур.

Ключевые слова: *культура, национальная культура, межкультурная коммуникация, социокультурная адаптация.*

Міжкультурна комунікація – поняття, що охоплює дві головні складові – комунікацію і культуру. Існує багато визначень даного поняття. Так, під міжкультурною комунікацією розуміють сам процес спілкування між представниками різних культур, коли один учасник виявляє культурну різницю іншого, тобто обмін інформацією, почуттями, думками тощо. За іншим визначенням, міжкультурна комунікація – це адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, що є приналежними до різних національних культур. Міжкультурна комунікація також включає особливості як вербального, так і невербального спілкування людей, що належать до різних національних та мовно-культурних спільнот. Міжкультурна комунікація – це і наукова етика, яка намагається розробити наукові методи для покращення взаєморозуміння і міжкультурного взаємозбагачення.

Культурна адаптація в контексті міжкультурної комунікації – це культурно-психологічні механізми, що формують стереотипи культурної поведінки та сприйняття певного типу культурного спілкування, приналежність до певної етнокультурної групи, використання можливостей певного суспільства, в якому діють традиційні установи культури. Культурна адаптація пов'язана з такими механізмами адаптації, як комунікація, цінності, норми, ідентифікація, традиції, фольклор, освіта, релігія, сім'я, родинні зв'язки [1]. Однією з причин виявлення інтересу до міжкультурної комунікації є розвиток людської цивілізації, інтернаціоналізація і глобалізація. У цьому сенсі цікаво було б зробити екскурс в історію – на якихось півтора століття тому, коли глобалізаційні процеси лише набували розвитку, і різниця між культурами була більш відчутною.

Відомий письменник В.Г. Короленко (1853–1921) відвідав Америку у 1893 році. Вільно володіючи німецькою та французькою мовами, він, однак, не володів англійською, яка на той час ще не набула статусу міжнародної. У незвичному мовному середовищі він почувався не досить комфортно. Можливо, це відчуття спонукало його до написання твору під назвою «Без языка» (за деякими перекладами, «Без мови», проте, закладена в оригінальній назві метафора видається нам більш вдалою). До того ж, героями його повісті стали не інтелігенти, як він сам, а прості селяни з Волинщини, що вирушили до Америки у пошуках кращої долі, – Матвій Лозинський і його приятель Іван, теж Лозинський, на

прізвисько Дима.

Л.Л. Пільд, досліджуючи проблеми комунікації в повісті Короленка «Без язика», пише про формування у героїв тих чи інших цілісних «картин світу», зміст яких у різних героїв пов'язаний не лише з об'єктивними властивостями зовнішнього середовища, але і з типом сприйняття, властивим тому чи іншому персонажу. Ці «картини світу» виражаються у створенні певних кодів (мов), за допомогою яких герої «читають світ». Герої повісті, які не володіють чужою мовою, відчують себе безпорадними, тому що не можуть «прочитати» і, отже, зрозуміти новий для них світ, адаптуватися в нових обставинах, опинившись наче «без язика» [4].

Однак мова, хоч і є найважливішою складовою комунікативного процесу, проте далеко не єдиною. Значна роль належить невербальним засобам комунікації. «Где не хватало языка, он помогал себе и руками, и головой, и ногами. Где шелкнет, где причмокнет, где хлопнет рукой...», – так описано процес спілкування Дими з іноземцями [3, с. 228]. Та не завжди «мова жестів» адекватно «прочитується» представниками різних культур. Короленко змальовує курйозний випадок, що трапився між Матвієм Лозинським і місцевим поліцейським Гопкінсом: «Мистер Гопкинс шел мимо, как всегда, величаво и важно, играя на ходу своим клобом, и его внимательный взгляд остановился на странной фигуре неизвестного иностранца. “Не видя, однако, законных причин для какого бы то ни было личного воздействия”, – так рассказывал впоследствии Гопкинс газетным интервьюерам, – он решил только подойти поближе для внимательного осмотра. Но тут незнакомец удивил его своим непонятным поведением: “Снял с головы свой странный головной убор (по-видимому, из бараньего меха), он согнул стан таким образом, что голова его пришлась вровень с поясом Гопкинса, и, внезапно поймав одной рукой его руку, потянулся к ней губами с неизвестной целью. Гопкинс не может сказать наверное, что незнакомец хотел укусить его за руку, но не может и отрицать этого”» [3, с. 281-282]. Звідки було знати нью-йоркському полісмену, що звичай цілувати руки «панам», навіть чоловікам, був виразом пошани і «нормою етикету» для простолюдинів у тодішній Російській імперії, яка, до речі, офіційно позбавилася від рабства (кріпосного права) майже одночасно з Америкою. Звісно ж, він подумав, що «дикун», яким видавався Матвій місцевим мешканцям (а лозищани на їх фоні дійсно виглядали досить екзотично – «в белых свитках, в больших сапогах, в высоких бараньих шапках и с большими палками в руках». «Им неприятно видеть таких очень лохматых, таких шорстких, таких небритых людей», – каже колишній земляк єврей Берко, що вже став «американцем» [3, с. 234, 237]) хоче його вкусити. І його клоб опустився на голову бідного лозищанина...

Однак проблема соціокультурної адаптації, що являє собою процес пристосування особистості до умов конкретного середовища, не вичерпується незнанням мови, невербальних засобів комунікації, звичаїв і традицій. Труднощі адаптаційного процесу значною мірою зумовлені ще й так званою ментальністю. Слід зазначити, що різним етнічним групам притаманна специфічна поведінка, яка формується під впливом соціального і фізичного оточення. Специфічні моделі поведінки формують специфічну культуру, яку можна визначити як менталітет (система цінностей, ідей, звичаїв), тобто, сукупність конвенцій, які керують соціальними відносинами [2, с. 27].

Не дивно, що лозищанам, котрі зі свого затишного села потрапили одразу до

Нью-Йорка, Америка здається пеклом, де «люди летят куда-то, как бешеные, по земле и под землёй и даже – прости им, господи, – по воздуху... где всё кажется не таким, как наше, где не различишь человека, какого он может быть звания, где не схватишь ни слова в человеческой речи, где за крещёным человеком бегают мальчишки так, как в нашей стороне бегали бы разве за турком...» [3, с. 238]. Проте й їх колишні співвітчизники, що вже «американізувалися», також не задоволені тутешніми звичаями. Стара пані обурена тим, що «в этой проклятой стороне все мистеры, и уже не отличишь ни жида, ни холопа, ни барина». А жид Берко, який став тут містером Борком, теж невтішно відзивається про Америку, кажучи, що вона «перемелює» людей, як хороший млин. Приклад тому – його власні діти: донька пішла працювати на фабрику в святу для євреїв суботу, а син заявив, що найкраща віра така, яку людина обере на власний розсуд. Навіть місцевий рабин, якого Борк вважав «дуже розумним євреєм», став вінчати євреїв з християнами, переступивши через багатовікові традиції [3, с. 233, 245].

Більшість з вищезазначених проблем міжкультурної комунікації на сьогоднішній день відійшли в минуле. Сучасне суспільство перебуває на етапі соціокультурної трансформації й модернізації, відповідно до чого формується нова культурна реальність, що характеризується новими відносинами між людьми у сфері культури, новою системою цінностей, норм і принципів, культурних потреб і засобів їх задоволення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аксьонова В.І. Міжкультурна комунікація як атрибут соціокультурної життєдіяльності суспільства // ISSN 2072-1692. Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2011. – № 45. – С. 128-140.
2. Галицька М.М. Міжкультурна комунікація та її значення для професійної діяльності майбутніх фахівців // ISSN Online: 2312-5829. Освітологічний дискурс. – 2014. – № 2 (6). – С. 23-32.
3. Короленко В.Г. Без языка // В.Г. Короленко. Собрание сочинений. – Т. 2. – Ленинград: «Художественная литература», 1989. – С. 212-345.
4. Пильд Л.Л. Проблемы коммуникации в рассказе Короленко «Без языка // Функционирование русской литературы в разные исторические периоды: уч. записки Тартского ун-та» / Л.Л. Пильд. – Вып. 822. – Тарту, 1988. – С. 48-63.

UDC 53.087.44

Więckiewicz B.

Uniwersytet Pedagogiczny im Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska EMIGRACJA ZAROBKOWA. RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT. PRZYKŁAD POLSKI I UKRAINY

Artykuł opisuje emigracje zarobkową obywateli Polski i Ukrainy. Autor charakteryzuje jak definiowana jest emigracja. Szczególną uwagę zwrócono na przyczynę podjęcia decyzji o zagranicznych wyjazdach zarobkowych a także o jej konsekwencjach. Opisane są najczęstsze kierunki emigracji oraz jej motywy. Autor skupia się przede wszystkim na bilansie zysków i strat dla rodziny oraz stara się skonfrontować ze sobą korzyści tych wyjazdów z negatywnymi konsekwencjami. Opisywany problem zaprezentowany jest szczególnie w kontekście życia rodzinnego a zwłaszcza znaczenia tych wyjazdów dla pozostałego w kraju dziecka. Autor w kontekście prezentowanego zagadnienia w domyśle zadaje pytanie do rozważenia, czy warto ponieść, wydaje się często wysoką cenę zagranicznego wyjazdu zarobkowego kosztem utraty osłabienia więzi